

Vrijdag 5 februari 1915 – ochtendeditie

Parijs, 4 februari. Officieel bericht van vanmiddag drie uur:

Ten noorden van de Leie zijn artilleriegevechten geleverd, die in de streek van Nieuwpoort bijzonder hevig zijn geweest.

Een Belgische vrijwilliger.

Men meldt ons uit Sluis:

Ik kreeg inzage van de jongste brieven, in het Frans gesteld, van een talentvolle jonge orkestdirecteur, die zijn aangenaam verzorgde leven in een omgeving waar hij geëerd werd, heeft opgegeven om vrijwillig zijn land te dienen. De vertaling van deze brieven volgt, vooral om de toon van dapper vertrouwen die erin doorklinkt.

In de loopgraven, 12 januari 1915.

“... Wat mij betreft, mijn gezondheid is nog altijd goed. Ik heb nu een campagne van drie maanden achter de rug. Ik heb mijn kameraden om mij heen zien vallen, en ik heb er gehad in alle kleuren. Buiten slapen, in de regen, in de modder, de sneeuw; door het mitrailleursvuur heen trekken, en nog sta ik op beide benen, heel stevig.

“Och, ik verzeker u, dat het wel een heel andere manier van leven is dan vroeger. Waar zijn de goede dagen gebleven, toen ik om elf uur opstond en mijn aperitief ging drinken? Nu schijnt het mij de grootste weelde van de wereld te zijn om een nacht te slapen in een bed, en om je, voor het slapen gaan uit te mogen kleden. Maar dat komt misschien terug als ik er mijn huis niet bij inschiet. In ieder geval zal ik er de Duitsers zwaar voor laten betalen. Doch laten we hopen, dat

het niet zo tragisch zal eindigen, en dat ik in Brugge nog menig pintje zal drinken, nog menige goede sigaar zal roken ...

“Mijn vrouw zorgt zo goed voor mij als ze maar kan. Zij stuurt mij telkens pakjes linnengoed, chocolade, sigaren enz. Als ik er om vraag stuurt ze me ook geld. Maar ik durf er niet om vragen omdat ik weet dat zij zich zelf daarvoor het nodige zou moeten ontzeggen, want van de spaarbank is er niets meer te krijgen, en waarden om te verkopen zijn er niet.

“Vermoedelijk zullen we nu binnen drie weken achteruit gezonden worden om te rusten in een stad. Daar zullen we ons wat kunnen verzorgen, wat uitrusten van onze vermoeienissen, van onze ellende ...”

Reeds vijf dagen later blijkt die rust te zijn ingetreden, volgens een brief van dezelfde vrijwilliger aan zijn zuster van 17 januari:

“Lieve zuster,

“Je schrijft mij dat je de dappere brieven van mijn vrouw bewondert. Maar dat komt omdat zij een echte Française is, dochter van een oudstrijder van 1870. Die vrouwen weten te lijden. Zij begrijpen dat als er nu niet tot het bitter einde doorgezet zou worden, over 15 of 20 jaar dezelfde ellende opnieuw zou komen voor onze zonen, omdat het Duitse ras, wanneer het thans niet voorgoed wordt teruggedreven, later zijn veroveringsoorlogen immers terug zal beginnen. Wij bevrijden het land en bereiden een vreedzame, bloeiende toekomst voor onze kinderen. Dat begrijpen zij allemaal. Daarom ben ik trots op mijn vrouw.

“En gij, die dit nog niet inziet, heb geduld. De dag der bevrijding zal komen; de Belgische vlag zal weer wapperen. België zal altijd blijven bestaan, en ons land zal machtiger worden en edeler. Daarvoor

willen wij vechten en lijden. België mag fier zijn op zijn zonen. Hier in het leger zijn wij met honderden die liever willen sterven dan terugtrekken; jongens met haar op de tanden, zoals men zegt.

“Hier zijn wij in rust sedert gisteren. Er was gepland dat wij pas later uit de loopgraven zouden gaan, maar de laatste dagen hebben wij zoveel werk gehad, dat we de rust wel verdiend hebben. De laatste drie dagen hebben we niet geslapen. Toen 25 km moeten marcheren door de stortregen, met de zware bepakking op de rug. Daarna is de rust een weelde. Wij wonen in een kazerne, met een halve meter stro als bed. Maar het heerlijkste is, dat we onze schoenen eens hebben mogen uitdoen voor de nacht, zonder vrees voor een verrassing. Drie maanden lang had ik de schoenen niet van de voeten gehad. Neen, wij hebben onze rust niet gestolen; drie maanden in de eerste loopgravenlinie, voortdurend vlak tegenover de vijand. Wat een leven!

“En nu, lieve zuster, houd er thuis de opgewektheid in. Wees toch voorzichtig als ge over de grens gaat, neem vooral geen brieven mee. Ook de mijne niet als ge naar België terugkeert.

“Zeg vader en moeder dat ze op de toekomst moeten vertrouwen. Het staat heel goed voor ons land.”

Dendermonde.

Een van onze correspondenten heeft de heer A. Kellenaers gesproken, die dezer dagen voor het katholieke huisvestingscomité in België werkzaam is geweest en van daar gisteren te Leiden is teruggekeerd. De heer Kellenaers is hoofdzakelijk in Dendermonde werkzaam geweest.

De stad is niet meer dan een puinhoop. Van de 1400 huizen zijn er een 100, meestal kleine arbeiderswoningen, over. Kerken, kloosters,

fabrieken, met uitzondering van de ook in Nederland bekende spinnerij en bindgarenfabriek van de heer Van Schoot, liggen in puin. In de grensgemeente Sint Gillis is het niet anders gesteld.

Toch wonen te midden van deze puinhopen thans nog 6000 mensen, die door aan verkeerde raadgevingen gehoor te geven, naar deze plaats der ellende zijn teruggekeerd.

De meesten van hen ontbreekt het aan het allernoodzakelijkste. Men stelle zich voor een lange straat, waar grote en kleine winkels gevestigd zijn. Al die huizen zijn verbrand, maar hier en daar is er een veranda gespaard gebleven of zijn de muren in een zodanige toestand, dat er met een houten overkapping nog een kamertje is uit te maken. Wil men daar binnentreden, dan moet men eerst door een hoop puin. Heeft men dan dat kamertje bereikt, dat vrij spel geeft aan regen en wind, dan vindt men daar verschillende gezinnen bijeen, waarvan sommige met 6 of 7 kinderen.

Zo trad ik een vroegere barbierswinkel binnen. De man oefende zijn bedrijf uit in de veranda van zijn huis. Een schrijftafel, die hem door een kennis in leen was afgestaan, diende hem tot scheertafel, waar hij zijn scheergerei een plaats had gegeven. Ander huisraad had hij niet meer, slechts enige familieportretten, die hij op zijn vlucht had meegenomen, sierden de wanden. Meer naar achteren in een soort goot lag wat schamel beddengoed voor hem en zijn gezin (9 personen). Deze man had voor de oorlog een der weelderigste en meest beklante zaken der stad en had verscheidene salons. Vijfentwintig jaar, mijnheer, zo sprak de man, heb ik hard gewerkt, om mijn huis in eigendom te krijgen, en nu ik het eenmaal heb, ligt het in puin.

Zodra ik, aldus de heer Kellenaers, in Dendermonde aankwam, kwamen de kinderen ons bij tientallen tegelijk tegemoet lopen met

de vraag, of wij uit Brussel soms brood hadden meegebracht. Ze hadden daarvoor de trein afgewacht.

De gelaatsuitdrukking van de inwoners bespaart het stellen van de vraag, of zij honger hebben, een vraag, die menigeen van hen uit schaamtegevoel niet durft te beantwoorden, maar die hen toch op de lippen ligt. Ik heb honger, schenk mij wat brood, meer vraag ik u niet.

Er heerst hongersnood in Dendermonde.

Een ontwikkelde Belg, die de heer K. in Dendermonde sprak, en die er de dag van de vreselijke brand uit was vertrokken, deelde hem nog het volgende mede: Dendermonde was een oude, gedeclasseerde vesting, die dus in deze oorlog niet meer als zodanig gebruikt mocht worden. Door de nood, en misschien ook om andere redenen, gebruikte het Belgische leger deze stad echter als een verdedigingsplaats. Er werden bij de wallen enkele loopgraven aangelegd, terwijl ook in de stad verdedigingswerken werden aangebracht. Dat was van de bevelvoerende generaal een tactische fout en deze gaf dan ook aan de Duitsers aanleiding tot het bombardement van Dendermonde, waarbij de Duitsers spoedig de overhand behielden, nadat zij zeven maal uit deze plaats verdreven waren. Was het nu maar bij het bombardement gebleven! Doch nu kwam de zware, al te zware straf. De 4^e september werd de hele stad in brand gestoken en daags daarna was er van Dendermonde slechts datgene over, wat gij thans ziet. Ik ben daags daarna in de stad teruggekeerd, doch ik ben er weer dadelijk als een krankzinnige uitgelopen. Het enige, wat ik mij van deze hel kan herinneren, is een troep wild geworden varkens en kippen en mijn ... ongedeerd gebleven volière, waarin ik nog al mijn 25 kanaries terugvond. Slechts weinigen zijn daarvan in leven gebleven, want alle vijftwintig schenen door de schrik bevangen en weigerden alle voedsel.

De man, die dit vertelde, was een miljonair, die twee maanden in Nederland met de armste vluchtelingen moest leven en thans in Dendermonde is teruggekeerd, waar hij een onderdak heeft gevonden in een onbeschadigd huis van zijn vriend.

Tenslotte had ik, aldus de heer K., in Dendermonde een primeurtje. Te midden der puinhopen hoor ik opeens vreugdekreten. Ik spoed mij naar de totaal verwoeste vlammarkt en hoor, dat de burgerlijke krijgsgevangenen van Dendermonde uit het kamp van Soltau bij Hannover zijn teruggekeerd.

Vijfhonderd burgers uit Dendermonde en Lebbeke keerden naar hun dierbaren terug.

Ik waagde het een hunner aan te houden en hem uit te nodigen in een cafétje te midden der puinhopen een glaasje te gaan drinken. En de man vertelde mij zijn wedervaren. Menigmaal bedreigd met de dood, werd hij tenslotte als krijgsgevangene naar Soltau gevoerd.

In de Nieuwe Rotterdamsche Courant, die in het kamp mocht binnenkomen, had hij enige weken later gelezen, welk een lot zijn vaderstad had getroffen. Maar zó ontzettend had hij het zich toch niet voorgesteld. De kost in het kamp bestond 's morgens uit thee of koffie, anderhalve kilo brood voor drie dagen, 's middags aardappelen of soep en 's avonds weer thee of koffie. Een enkele keer kregen zij stokvis. Meer kon ik van de man niet te weten komen. Evenals de meesten zijner kameraden was de man door het verblijf in het kamp en de lange reis fysiek zeer geschokt.

In Dendermonde is, zoals gezegd, van de fabrieken enkel gespaard gebleven de fabriek van de heer Van Schoot, waar driehonderd vijftig arbeiders werken. Nu deze dinsdag uit hun krijgsgevangenschap zijn

teruggekeerd, zal de heer Van Schoor, ten einde mee te helpen om de nood te lenigen, zijn fabriek weer in werking stellen.

Van waterleiding en riolering is in Dendermonde geen sprake meer. Op sommige plaatsen liggen de lijken zeer ondiep begraven en niemand waagt zich aan het vreselijke werk, andere grafplaatsen voor de doden op te zoeken. Wat daarvan de gevolgen kunnen zijn, laat zich gemakkelijk indenken. Een epidemie kan daar niet uitblijven.

De commandant der etappe te Dendermonde is een oude landjonker. Van hem heeft de heer K. de meest mogelijke welwillendheid ondervonden. Zelfs beval hij het werk van het comité aan alle militaire en civiele autoriteiten in het etappegebied aan.

Behalve, zoals reeds is vermeld, vrij vervoer op de spoorwegen in België, is nu ook voor de kleintjes, die naar Nederland worden gebracht, ook vrij vervoer op sommige nog onder Belgisch bestuur staande tramlijnen toegezegd.

Het Vlaamsche Nieuws vertelt van een paniekje onder de Antwerpse schooljeugd. Sedert maandag staat de 4^e wijk in rep en roer. Van in de morgen reeds kwamen vrouwen naar de scholen en kindertuinen gelopen en eisten, dat men hun kinderen zou terug naar huis laten gaan. Ondanks de opmerkingen van het onderwijzend personeel, moest men tenslotte aan het verzoek voldoen. De meeste scholen bleven slechts half bezet en ook dinsdag zijn talrijke kinderen thuis gebleven.

Een van die dolle praatjes, welke voortdurend verspreid worden, was oorzaak van de opgewondenheid tussen de volkswomen. Er was onder het volk verteld, dat men de kinderen de pokken ging zetten, de jongens in de hals en de meisjes achter het oor. Men had er dan ook nog bijgevoegd, dat de kinderen van deze manier van pokken

zetten een dikke kop kregen en dat er zich reeds talrijke sterfgevallen hadden voorgedaan.

Onnodig te zeggen, dat al deze praatjes verzinsels waren. Dergelijke geruchten werden reeds vroeger verspreid te Niel, Hemiksem en Hoboken en veroorzaakten ook daar een paniek onder de volksvrouwen.

Vrijdag 5 februari 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

De laatste tijd komen zich te Eindhoven, naar de Nieuwe Tilburgsche Courant meldt, bij het officieel comité voor vluchtelingen weer vele uitgewekenen aanmelden. In de laatste week van januari bedroeg hun aantal niet minder dan 201. Gewoonlijk zijn het personen, die de strijd en het bestaan in hun vaderland niet langer kunnen volhouden en nu in Nederland een onderdak zoeken.

Op 1 dezer had het officieel comité te Eindhoven 666 onvermogen vluchtelingen onder zijn zorgen. Bovendien verbleven nog 89 vluchtelingen op eigen kosten te Eindhoven.

Vlaamse vluchtelingen te Nunspeet hebben een paar Nederlandse toneelstukjes vele malen opgevoerd; zij verzoeken nu aan toneelverenigingen en anderen vriendelijk, hun enige toneelstukken te sturen. Adres: Vluchtoord Nunspeet.